

17/11/2019

בטיחות באירועים שנעשה בהם שימוש באש

שימוש באש נפוץ באירועים בבתי הספר, בתנועות הנוער ובמסגרות נוספות. באירועים מסוג זה קיים סיכון רב, ובמערכת החינוך נצבר ניסיון רב בנושא לאור אירועי בטיחות, מסקנות ולקחים שהצטברו במהלך השנים. בדף זה תמצאו הנחיות מפורטות עבור מנהלי בתי ספר, בעלויות ורשויות להדלקת כתובות אש, לקיום תהלוכת לפידים, לשימוש בזיקוקי די-נור ולהדלקת מדורות.

הנחיות שימוש באש

שימוש באש נפוץ במגוון רחב של אירועים לאורך השנה בבתי ספר, בתנועות נוער ובמסגרות נוספות של החינוך הבלתי פורמלי. באירועים מסוג זה קיים סיכון רב. במערכת החינוך ניסיון רב בנושא זה לאור אירועי בטיחות, מסקנות ולקחים שהצטברו במהלך השנים. באירועים שנעשה בהם שימוש באש יש לפעול בהתאם להנחיות כבאות והצלה בנושא הדלקת אש באירועים מכ"ר 538 ולהוראות חוזר מנכ"ל "ניהול שגרת הבטיחות בבית הספר" – סעיף הנחיות בטיחות באירועים שנעשה בהם שימוש באש.

הנחיות אלו מטרתן להדריך את האחראים העוסקים בתכנון ובביצוע אירועים שיש בהם שימוש באש כמו הדלקת משואות, הדלקת כתובות אש, הדלקת מדורות, הדלקת זיקוקין די-נור ותהלוכת לפידים. בכל אירוע שיש בו שימוש באש ימונו:

א. אחראי אירוע שיתודרך ויפעל לפי הנחיות נוהל זה. תוכנית הבטיחות (סידורי הבטיחות וכללי ההתנהגות) של האירוע תאושר על ידי מנהל בית הספר ובתנועות נוער – על ידי רכז הקן, השבט או הסניף ורכז המחוז.

ב. אחראי בטיחות (יכול גם להיות אחראי הפעילות עצמו) שיבדוק ויוודא את הכללים והסידורים לבטיחות המשתתפים באירוע.

הדלקת כתובות אש

טקסי אש והדלקת כתובות אש יתקיימו בחצר ובשטחים פתוחים בלבד, כמו שפת ים, רחבות חול פתוחות וגדולות, שדה חרוש וכדומה, ולא באולמות ובמקומות סגורים.

חל איסור לשלב אמצעי פירוטכני בתוך מתקני האש. אסור לקיים אירוע שיש בו שימוש באש בשטח סכנה. המרחק משטח הסכנה יהיה 25 מטר לפחות. במקרה של חריגה מהוראות הבטיחות הללו חובה להיוועץ עם נציגי תחנת הכיבוי האזורית.

שטח סכנה מוגדר כך:

☒ שטח צמוד לבתי מגורים.

- שטח הנמצא בצמוד לחורשת עצים או בצמוד לה.
- שטח חנייה של כלי רכב.
- מתחת לקווי מתח עליון.
- בקרבת כביש.
- בקרבת מתקני דלק וגז.
- בסמוך לאתר חומרים מסוכנים.

ארגון השטח וההכנות

יש להביא בחשבון את כיוון הרוח ומיקום הסיסמאות הדולקות ביחס לקהל, כדי שהעשן והלהבות לא יופנו כלפיו. האזור שבו מותקנות כתובות אש יהיה מגודר ומסומן בגדר קשיחה או במחסומי ברזל, כך שהקהל הרחב והצופים לא יוכלו להיכנס ולגשת אליו. נוסף על כך תהיה גדר שתתחם את קהל הצופים. מיקום סיסמאות האש והמתקנים יהיו במרחק 40 מטר לפחות בין הלהבות לקהל הצופים בטקס. בעת העמדת הכתובות יש לדאוג לעגינה נכונה באמצעות חוטי ברזל ויתדות ולסימון בפסי בד לבנים ובולטים. המרחק בין הסיסמאות יהיה כ-2.5 מטרים זו מזו. יש להקפיד על שימוש בסולר או קרוסין (נפט) להרטבת בדי היוטה שמהם בנויות הסיסמאות וכתובות האש.

אין להשתמש בבנזין, בכוהל, באצטון או בכל חומר אחר.

סמוך לכתובת האש ובמרחק בטוח ממנה תוצב עמדת כיבוי. בעמדה זו יהיו ארבעה מחבטים או דליים עם שק רטוב וארבעה מטפים לכיבוי. רצוי לדאוג לצינור מים בקרבת מקום ובהישג יד. אם מדובר בכתובת אחת קצרה של שתיים עד ארבע מילים, ניתן להוריד בחצי את מספר המחבטים והמטפים.

מהלך האירוע

לפני הדלקת הכתובות והמתקנים יש להרחיק את כל הנוזלים והחומרים הדליקים מסביבת האש וכתובות האש ומסביבת הקהל. הדלקת הסיסמאות תבוצע על ידי תלמידים מכיתות י"ב או חניך בוגר בתנועת נוער שקיבל הדרכה בנושא ובהשגחת מורה אחראי. הדלקת הכתובות תיעשה באמצעות לפיד שעווה או מוט עץ שאורכו 1.5 מטר לפחות, ובקצהו יוטה טבעית מלופפת בחוט ברזל וספוגה בסולר. אין להשתמש בלפיד הבנוי מקופסת שימורים. בגדיהם של מדליקי האש יהיו ארוכים ויבשים, והם ינעלו נעליים גבוהות. מומלץ לכסות את הראש בכובע או במטפחת. מומלץ להרטיב את שטח הכתובות והסמלים במים לפני תחילת המפקד.

סיום האירוע

כיבוי האש ייעשה בהשגחתו הישירה של מדריך/מורה האחראי שיוודא כי האש כובתה לחלוטין. אין לכבות כתובות אש וסמלי אש בעת בערתם, למעט מצבי חירום. יש להמתין עד תום הבערה ולהתקררות שלדי הברזל, ואז להתיז מים על השטח שמתחת לכתובות או לסמלים, לפרקם, להוציא את היתדות ואת חוטי ברזל הקשירה ולוודא שוב שהכיבוי מוחלט. לאחר פירוק הכתובות והסמלים יש להשאיר את השטח נקי ומסודר כראוי ולאחסן את הציוד במחסן סגור או במקום מוגן המיועד לכך.

תהלכת לפידים

תהלכת לפידים והדלקת מדורות המתקיימות במסגרת מוסד חינוך מחייבות אישור מוקדם של מנהל המוסד וגורמים ברשות המקומית, כגון קב"ט, משטרה, כיבוי אש וכדומה. תהלכת לפידים תתואם ותאושר על ידי מנהל בית הספר, ובתנועת נוער – על ידי הרכז המחוזי. תהלכת לפידים מותרת לתלמידים מכיתה ד' ומעלה.

ארגון השטח וההכנות

מנהל המוסד ימנה אחראי שיקבע את מסלול התהלכה. מסלול התהלכה ייקבע באופן המאפשר לפזר את המשתתפים על פני שטח מרבי ובאופן שלא יפוזר העשן על הצופים. הלפידים יהיו משעווה או בנויים בצורה בטוחה שאינה מסכנת את האוחז בלפיד. לוחית עגולה תותקן מתחת לראש הלפיד כדי למנוע טפטוף שעווה כלפי מטה. בכל קבוצה של עשרים ילדים יהיו ארבעה מדריכים שיפקחו על נושאי הלפידים ויפעלו מיד במקרה שלפיד נופל או כל מקרה אחר. לפני התהלכה יתודרכו כלל התלמידים, ויובהרו להם הסכנות הצפויות במהלך האירוע ויתורגלו בכיבוי אש הלפיד במצב חירום. הפקודה למצב זה תהיה "לפיד כבה". בכניסה למתחם הטקס יהיו דליי מים וחביות מים לכיבוי הלפידים הנוערים.

מהלך האירוע

ההליכה עם הלפידים תנוע במרכז הדרך והכביש בלבד, לא תהיה תנועה במדרכות או בסמוך למכוניות חונות. ציר התנועה ייסגר לתנועת כלי רכב בתיאום עם משטרת ישראל. במהלך התהלכה יישמרו רווחים של זרוע וחצי לפחות בין מחזיק לפיד אחד לחברו. אורך הלפיד לא יעלה על אורך זרוע של התלמיד. על כל קבוצת תלמידים או חניכים ימונה אחראי שיקפיד על

מרווחים בין נושאי הלפידים. כשיש יותר מקבוצה אחת, יהיה המרווח בין הקבוצות לפחות ארבעה מטרים.

סיום האירוע

כיבוי הלפידים הבווערים יבוצע באמצעות דליי מים וחביות מים.

שימוש בזיקוקי די-נור

זיקוקי די-נור מכילים חומר נפץ, והם מסוכנים ורגישים לפיצוץ. הפיקוח עליהם מעוגן בחוק חומרי נפץ ובתקנות משרד העבודה. החוק ותקנותיו מגדירים בצורה מפורטת את כללי השימוש בחומרי נפץ, אחסנתם, יבואם ומכירתם ואת החלוקה הברורה בין הרשויות והגופים השונים באחריות הפיקוח על הזיקוקים. הכנסתם למחנה והפעלתם תיעשה אך ורק באמצעות מפעיל מורשה בעל היתר ותעודת הפעלה המעידה כי הוכשר בידי משרד העבודה להפעלת זיקוקי די-נור. לצורך הפעלת זיקוקי די-נור שקוטרם 40 מ"מ ומעלה יש לקבל את האישורים האלה:
אישור המשטרה המקומית באמצעות חבלן משטרה.
אישור מכבי אש הכולל הוראות בטיחות באש.
אישור המפקח האזורי על העבודה ממשרד הכלכלה.

הדלקת מדורות

לפני כל יציאה לפעילות שיש בה הדלקת מדורות יש ללמד ולהנחות את התלמידים בכללי הבטיחות במדורה. באחריות הגוף המארגן לדאוג לליווי מבוגר בכל הקשור להכנה ולביצוע פעילות שבה מובערת אש ומשתתפים בה תלמידים. למבוגר או למדריך האחראי יהיו טלפון נייד ומספרי טלפון חירום של מדי"א, משטרה וכיבוי אש.
ארגון השטח וההכנות
מיקום המדורה ייקבע על ידי האחראי לפי כללים אלה:
בשטח נקי מקוצים, מעשבים, מעצים ומשיחים.
במרחק סביר ממבנים וממתקנים.
לא מתחת לקווי חשמל וטלפון.
לא בקרבת מתקני דלק.
ביערות ובחורשות – במקומות המיועדים לכך בלבד.
יש לסמן את שטח האש של המדורה באבנים במרחק של 1.5 מטר לפחות ממוקד האש. יש לשים לב שמדורה גדולה במיוחד עלולה להתמוטט. יש להחזיק בקרבת המדורה אמצעי כיבוי כמו מים או חול למקרה של התפשטות שריפה. יש לנעול נעליים שלמות, ללבוש מכנסיים ארוכים וחולצה מתאימה להגנה על הגוף מפני גיצים וגחלים ומעקיצות זוחלים ושרצים ארסיים הנמשכים לחום המדורה.

מהלך האירוע

הבערת המדורה תיעשה על ידי האחראי בלבד. יש להזהיר ולתת את הדעת על מסמרים חלודים ומזוהמים המחוברים למשטחי עץ ועלולים לפגוע במשתתפים. אסור להבעיר אש באמצעות חומרים דליקים כגון בנזין או נפט ואין להחזיק חומרים אלו בקרבת המדורה. חל איסור להשליך למדורה מכלים ריקים מכל סוג, חזיזים, קליעי נשק או עץ צבוע בצבעי שמן. כמו כן אין להתיז דלק על אש בוערת – דבר זה מסוכן ביותר! הוספת עצים וקרשים ללביוי המדורה תיעשה על ידי האחראי תוך שמירה על כללי הבטיחות. יש ליידע את המשתתפים כי חל איסור להרים אבנים כבדות שעלולים להסתתר תחתיהן נחשים ועקרבים.

סיום האירוע

בסיום האירוע יש לוודא כיבוי מוחלט של המדורה בעזרת חול או מים. אם יש כוונה לישון באזור המדורה, יש לכבות את המדורה באופן מוחלט מבעוד מועד. במדורות בחוף הים יקפידו האחראים על האיסור המוחלט על רחצה בים.

הנחיות ביטחון ורפואה

לכל אירוע ימנה מנהל בית הספר או מנהל האירוע אחראי לשמירה על הביטחון, על הסדר ועל שלומם של המשתתפים. האחראי יאושר על ידי קב"ט מוסדות חינוך רשותי. ימונה צוות שבאחריותו לדאוג לכיבוי אש בשעת הצורך. צוות זה יתודרך, יכיר את המחבטים והמטפים וידע איך לפעול במצבי חירום. כמו כן, ידע הצוות איך להזעיק את שירותי הכבאות בשעת הצורך. לאירוע תהיה תוכנית אבטחה שתאושר על ידי קב"ט מוסדות חינוך ברשות ותכלול מאבטחים סטטיים בשער הכניסה הראשי, מאבטחים ניידים (פטרול), סדרנים, רפואה ובדיקות. לאירוע שיש בו יותר מ-500 איש יש להתקין מערכת כריזה. באירוע שיש בו עד 400 איש יהיה מגיש עזרה ראשונה. באירוע שמשתתפים בו יותר מ-1,000 איש יהיה רכב פינוי.

שלומי לוי
מנהל מחלקת בטיחות
וממונה בטיחות בעבודה